

1

Als het in vervlogen tijden had gevroren, bestond het grootste vermaak voor de City van Londen er tussen de middag uit om te kijken hoe mannen paarden overeind hielpen die waren gevallen in Cornhill. Tegenwoordig is er een grotere zandvoorraad om de paar resterende paarden op de been te houden en richt de slenteraar zich op minder opwindende dingen. Een werkman met een elektrische drillboor kan een publiek van vijf rijen dik aantrekken, een man die met lepels tussen zijn vingers klikt bij het geluid van een orgel kan bijna evenveel succes hebben. De politie moet erbij worden geroepen om de grote toeloop te reguleren wanneer er een hoofdwaterleiding springt, en elk oud gebouw kan een drom omhoog starende mensen aantrekken tijdens de eerste gevaarlijke dagen van de sloop ervan. Op mooie dagen geniet de hele City van enkele minuten frisse lucht tussen het eind van de lunchpauze en het begin van de middag, maar voor zo'n korte tijd moet het vermaak gratis zijn en het principe van de Londenaar luidt dat alles voor niks het bekijken waard is, vooral andere mensen met problemen en andere mensen die werken.

Meneer Baldwin genoot van zijn eigen rustige vorm van vermaak en na tweeën zag je regelmatig gedurende enkele minuten een tengere, goedgeklede man met grijs haar en een nadenkend, gladgeschoren gezicht tegen de balustrade van London Bridge leunen die keek hoe de binnenvaartschepen werden gelost.

Op een mooie dag zaten er soms een paar jongens naast

hem op de balustrade boterhammen te eten en de korsten naar de meeuwen te gooien.

Maar meestal was hij vrijwel alleen, met de rivier onder hem en de klepperende stappen van voorbijgangers achter hem. Hij was alleen op een middag in de herfst, want er blies een gure oostenwind over de Theems, er zat een zweem van vrieskou in de lucht, en de mensen haastten zich over de brug op zoek naar de beschutting van de smalle straten.

Het was zelfs in het beste geval geen opwindend vermaak, maar de in blauwe truien gestoken, zwoegende ruggen op de kade waren weer eens iets anders voor iemand die alleen bewoog om een paar papieren in een prullenbak van staalgaas te gooien, en de lucht van modder en teer was, naar de mening van meneer Baldwin, gezonder dan boenwas en centraal verwarmd mahonie. De rivier was niet zo veranderd als de straten, ze zouden nooit dit uitzicht op Tower Bridge in de verte veranderen, of de rode, modderige draaikolk, of die laatste overgebleven stukken Londense lucht aan het oog onttrekken. Vanaf de brug zag je de wijde hemel, in de City kroop je rond als een insect in een spoor.

De reusachtige kranen aan de overkant van de rivier waren het enige dat er de afgelopen jaren was bij gekomen. Soms stak meneer Baldwin de brug over om te kijken hoe ze zich langzaam verhieven als stijve monsters met spit, een knicks maakten en uitpuilende balen handelswaar net zo netjes in open luiken lieten zakken als je een zaadje in een gat laat vallen. Maar over het algemeen gaf zijn conservatieve blik de voorkeur aan de in blauwe truien gestoken, zwoegende ruggen, de bekwame draai waardoor een rolend vat door een smalle deur ging.

Ondanks de koude wind bleef hij die middag langer

staan dan gewoonlijk. Zijn lunchpauze was om kwart over twee afgelopen, maar zelfs toen hij zich omdraaide en wegliep, aarzelde hij en dwaalde hij door de zijstraten. Hij stelde zich al het personeel voor, druk in de weer met het werk van de middag, en dat ene lege bureau achter de glazen wand. Hij voelde zich net een kleine jongen die spijbelde, want hij was slechts zelden niet precies op tijd terug geweest. Maar toen Wilson, de directeur, was langsgelopen terwijl hij vertrok voor de lunch, had hij gezegd: 'Haast u vandaag niet terug.'

Dus treuzelde meneer Baldwin tegen zijn zin. De stad fascineerde hem nog altijd: hij kon nog steeds in vergeten hoekjes doordringen en onverwachte dingen aantreffen. Ze fascineerde hem, maar hij voelde zich er nooit op zijn gemak. Elke centimeter was te buitensporig kostbaar, van het bezit van een paar vierkante meter zou iemand de rest van zijn leven een luxueus bestaan kunnen leiden en je kon niet van een stuk grond houden dat zichzelf kon begraven in zijn eigen goud. Elke centimeter ervan was heel vaak overhoopgehaald, werd kriskras doorboord door kabels en buizen, bevatte tunnels en gewelven, was vermalen en uitgespuwd door mechanische graafmachines, was van hand tot hand gegaan en opnieuw bebouwd, en er was over gevochten en gekonkeld. Zelfs bij het uitgraven van de ruimte voor de nieuwe toiletten voor het kantoor hadden ze een Romeinse mijlsteen en een houten waterleidingbuis uit de tijd van Cromwell gevonden. Het beste museum van Londen lag nog steeds onder de grond.

Niemand leek met bijzondere belangstelling naar meneer Baldwin te kijken toen hij om drie uur het kantoor in liep. De kassiers waren druk bezig, net als altijd na Sint-Michiel op 29 september, de telefoon ging, diverse klanten stonden

bij de balie met papieren voor zich uitgespreid – alles was zo precies hetzelfde, zo normaal dat hij niet kon ontkomen aan een flauw gevoel van teleurstelling. Een dag die zo belangrijk voor hem was had op zijn minst een rimpeling door die gebogen, werkende hoofden kunnen laten gaan.

Als hoofdkassier bezette hij een afgeschermd eigen hoek, maar glas speelde zo'n grote rol in de wanden dat de functionaris achter hem altijd bekendstond als de goudvis. Op zijn bureau lagen geen officiële papieren, maar hij moest de persoonlijke souvenirjes nog opruimen die zich erin hadden opgehoopt, een vreemde verzameling die met hem van bureau naar bureau was gegaan op zijn geleidelijke klim naar de afgeschermd hoek, rare dingen die om een of andere reden niet waren vernietigd of mee naar huis waren genomen.

Hij moest voor eens en voor altijd beslissen wat hij zou doen met zijn menu van het jubileumdiner voor het personeel, dat in 1889 had plaatsgevonden bij Gatti. Het was te kostbaar geweest om te worden vernietigd, maar te gevaarlijk om mee naar huis te worden genomen, want Denny had in die tijd op kantoor gezeten en Denny was een paar jaar later een beroemde tekenaar geworden. Tussen de vrolijke dingen die na het diner op het menu waren gekrabbeld zat een authentieke vroege Denny – helaas een ietwat onbetamelijke Denny. Het zou vandalisme zijn geweest om het uit te gummen, het was ondenkbaar geweest om het menu mee naar huis te nemen en te riskeren dat Edith het zou zien, en zodoende lag het menu al zesendertig jaar tussen deze oude rommel stof te vergaren en te vervagen.

Meneer Baldwin bedacht dat een jongste bediende het menu misschien wilde hebben, maar het zou geen zin hebben om het weg te geven als hij niet wees op de reden van de waarde ervan, en het zou niet echt in overeen-

stemming zijn met zijn positie als hoofdkassier om dat te doen. Er zat nog steeds een vouw in de kaart waar hij hem die avond, lang geleden, had dubbelgevouwen voor zijn zak: het was zijn eerste diner geweest, hij werkte al vijf jaar bij de zaak en zou die zomer met Edith trouwen. *Huitres – Potage Russe – Zeebliek – Jonge eend* – daar had iemand gekrabbeld: ‘Waar ga je naartoe als dit voorbij is?’ Hij probeerde de namen te ontcijferen, en de wazige potloodkrabbels kregen een wazige vorm: geesten met een hoge boord en een geklede jas, bungelend tot op de hakken van laarzen die waren vastgehaakt aan de dwarsstangen van belachelijk hoge krukken, een flakkerende gasvlam boven elk bureau, brandende hitte van vijftig vlammen op dagen dat vanwege de dichte mist de hele dag het licht aan moest. Een nieuwsgierige menigte rond de eerste telefoon, die werd aangeraakt alsof het een bom was – een bode met bakkebaarden die een kopieerboek in een apparaat schroefde dat wel de drukpers van Caxton leek, er klamme, doorweekte brieven uit trok, ze vouwde en van een postzegel voorzag. De koningin was bijna zeventig en ze vroegen zich vaak af hoe lang er nog het hoofd van een meisje op haar lila postzegels zou staan. Het kantoor zelf was nauwelijks veranderd, met uitzondering van de centrale verwarming en het elektrische licht. De directie ging er prat op dat het al zo’n oud bedrijf was en probeerde de sfeer van het verleden in stand te houden. Het was nog dezelfde deur die het jolige gezelschap had gebruikt op weg naar het West End voor het diner bij Gatti, maar ze waren in een rammelende paardentram met ijzeren velgen geklommen, de jonge meneer Baldwin naast de koetsier, met een door lamplicht beschenen uitzicht op een zwaaiende staart en zwetende billen. Iedereen boven de rang van loopjongen had toentertijd een hogehoed gedragen,

en een vrouw was in de City even zeldzaam geweest als een paard tegenwoordig. En de straten zelf, wervelingen van stof op een avond in augustus, een modderpoel op een winteravond, ongelooflijk stil wanneer het personeel lang overwerkte. Af en toe het geklepper van een huurkoets die een magnaat uit de City naar het station bracht... nog maar zo kort geleden dat de geluiden terugkwamen wanneer je je ogen sloot...

Hij legde het menu terzijde, want ondanks jaren van besluiteloosheid had hij nog steeds enkele minuten om het lot ervan te bepalen. Deze nonchalant verzamelde souvenirs regen zich aaneen en vormden een panorama. Hij zette de klep van zijn bureau omhoog, want hij wilde niet dat iemand zag wat hij aan het doen was. Er waren een paar ansichtkaarten van mannen die op vakantie waren geweest: Bexhill, Lowestoft – een van een avonturier die naar Guernsey was gegaan, een verslag van een schaakwedstrijd van de zaak, dat was bewaard vanwege de vermelding van ‘T.H. Baldwin, 1. F. Cass, o’, een verslag van een cricketwedstrijd van de zaak: ‘Baldwin, uitgelopen: 3’. Er was een sigarettenplaatje van Mornington Cannon, de jockey, een paar gefossiliseerde elastiekjes en een loterijbriefje. Tussen de pluisjes en koekkrumels lag in een hoek een kleine splinter van een luchtafweergranaat die hij had opgeraapt in de deuropening van de zaak. Hij vernietigde de papieren, maar liet de splinter in zijn zak vallen. Oude papieren hadden een achterhaald sentiment dat het best kon worden vergeten, maar het sentiment van dat puntige, glinsterende stukje staal was heel anders. Het riep koude sterrennachten vol eenzaamheid op, met een fluitje en een politieknuppel, toen hij gedurende enkele donkere uren een andere man was geweest dan de Baldwin die F. Cass had verslagen met schaken en de Baldwin door wie drie

man waren uitgelopen bij de cricketwedstrijd van de zaak.

Hij veegde een paar kroontjespennen en paperclips bij elkaar, liet ze in een envelop vallen en stak ze in zijn zak. Het bureau was leeg, hij liet de klep zakken en zag tot zijn verbazing Henslip, de bode, net de grote deuren sluiten. Hij had ruim een halfuur aan zijn bureau zitten dromen, maar hij was blij dat de tijd zo snel voorbij wás gegaan.

Hij wist precies wat er nu zou gebeuren. Strikt genomen was het een geheim van het personeel dat alleen voor hem werd stilgehouden, maar hij had het geheim in het verleden zo vaak met de anderen gedeeld dat het nu geen verrassing meer voor hem kon bevatten.

Eerst verdween Henslip, de bode, in de kamer van de directeur. Hij kwam vervolgens weer tevoorschijn, ging naar beneden en kwam terug met een pakje in bruin papier. Nadat hij opnieuw kort was verdwenen, kwam hij weer tevoorschijn en liep hij met heimelijke gewichtigheid van het ene personeelslid naar het andere, waarbij hij tegen iedereen iets fluisterde. Na het gefluister wierp elk personeelslid een nieuwsgierige blik op het bureau van meneer Baldwin, gleed van zijn kruk af en verdween in de kamer van de directeur.

Hij zag de meisjes van de typekamers achter elkaar naar beneden komen en de mannen volgden: geleidelijk aan liep het kantoor leeg tot meneer Baldwin alleen achter zijn glazen wand zat. Toen kwam er een kink in de kabel. De telefoon ging, Henslip liep er haastig naartoe om met een ongeduldige grom op te nemen en riep toen: 'Meneer Robins! – Iemand wil een brandschade melden!' Er kwam een gekwelde jongste bediende uit de kamer van de directeur en meneer Baldwin zat even te luisteren naar woorden die nu leken terug te dwarrelen uit het verleden – 'Ja... ik begrijp het... het gordijn is in de vlam van de kaars gebla-

zen... hebt u uw polisnummer? – Dat geeft niet, ik vind het wel. Ik zal u een schadeformulier toesturen. Goedendag.’

Henslip stond te draaien voor de telefooncel. Hij joeg de jongste bediende terug naar de kamer van de directeur en liep door het stille kantoor naar het bureau van meneer Baldwin.

‘Wilt u naar de kamer van meneer Wilson komen, meneer?’

Meneer Baldwin keek op van een almanak met een poging tot verbazing.

‘Ja. Goed. Ik kom nu meteen.’

Hij was blij dat hij zich zo kalm en beheerst voelde, want hij zag al dagenlang tegen dit moment op. Hij wachtte tot Henslip was verdwenen, scheurde het menu van Gatti vervolgens in kleine stukjes en gooide ze in het vuur toen hij erlangs liep op weg naar de kamer van de directeur. Dit leek het enige juiste moment om het te vernietigen.

Meneer Wilson had een ruime, fleurige kamer, die op mooie ochtenden baadde in het zonlicht, want de ramen keken uit op een zijstraat met lage gebouwen aan de overkant. Nu brandde het licht en lag boven de gebouwen een groene strook rokerige lucht. Op de schoorsteenmantel stond een foto van de vrouw van meneer Wilson, want het was de gewoonte van opeenvolgende directeuren om in deze kamer iets persoonlijks neer te zetten. Op een gegeven moment had meneer Baldwin visioenen gehad van een foto van Edith die daar stond, maar zo was het niet gegaan.

Het voltallige personeel, mannen en meisjes, was gegroepeerd langs de muren en meneer Wilson stond achter zijn bureau en had zijn theeblad opzijgeschoven om plaats te maken voor het pakje in bruin papier.

‘Is iedereen hier?’

‘Ja, meneer,’ zei Henslip, die de deur sloot.

Het is voor mensen die elkaar kennen gênant om met zijn allen op een kluitje te staan. De jongeren, die niet gewend waren aan de ceremonie, schuifelden, keken naar hun voeten of naar hun vingernagels, de ouderen staarden met een minzame glimlach naar meneer Baldwin, zo'n glimlach die gebruikt wordt op bruiloften, die heel zorgvuldig op halve kracht wordt aangezet om te voorkomen dat hij te snel slijt. Meneer Baldwin nam zijn positie in, een stukje voor de anderen, als een gevangene die weldra zijn vonnis te horen zal krijgen van een krijgsraad. Hij glimlachte flauw naar meneer Wilson, liet zijn ogen toen zakken naar de rand van het bureau van de directeur. Henslip stond het dichtst bij hem en hij rook de vage lucht van lang gedragen flanel die altijd opsteeg van het rode, glimmende gezicht van de bode. Er knapte een kooltje in het vuur en het was stil. Toen schraapte meneer Wilson zijn keel en begon hij.

‘Meneer Baldwin. Het personeel heeft me gevraagd u dit kleine aandenken te overhandigen bij gelegenheid van uw pensionering. Ik hoef nauwelijks te zeggen wat een treurige gelegenheid het voor ons is, hoewel het voor u beslist een heel blijge gebeurtenis is. We zullen u missen, want hoewel we wellicht in staat zullen zijn de vacature van uw officiële functie te vervullen, kunnen we uw persoonlijkheid niet vervangen.’

Er klonk wat waarderend gemompel, en meneer Wilson richtte zich tot het personeel.

‘Meneer Baldwin is in 1884 bij dit kantoor komen werken, hij heeft hier eenenveertig jaar eerzaam gediend. Hij zou ons vast wat interessante verhalen kunnen vertellen over de ondeugende jaren negentig indien hij dat wilde – en zelfs over de jaren tachtig! Ik hoef niet uit te weiden over meneer Baldwins deugden, want die kent u allemaal. De

zaak zal zich hem herinneren als een trouwe, toegewijde dienaar, wij zullen ons hem persoonlijk herinneren als een rechtschapen man. We wensen u allemaal, meneer Baldwin, nog vele jaren met het geluk en de vrije tijd die u zo terecht verdient, en we hopen dat u nog vaak bij ons zult langskomen. We vragen u dit kleine geschenk te aanvaarden als blijk van onze waardering.'

Meneer Wilson wachtte tot het beleefde applaus was weggestorven, trok toen het bruine papier weg en onthulde een smaakvolle vierkante klok in gelakt eikenhout. Hij pakte hem met een glimlach op en zette hem weer neer op de hoek van het bureau die het dichtst bij meneer Baldwin was.

Nu was meneer Baldwin aan de beurt. Hij deed een stapje naar voren, betastte met zijn vingers de klok terwijl hij zich naar het personeel toe draaide. Hij voelde zich helemaal niet als meneer Baldwin, hij was een vreemde, draaierige persoon die in het verleden vaag verbonden was geweest met een zekere meneer Baldwin en nu de woorden begon te zeggen die hij van die meneer Baldwin had geleerd.

'Meneer Wilson, dames en heren. Ik kan u werkelijk niet zeggen hoezeer ik... ik dit prachtige geschenk waardeer. Ik zal het altijd bewaren als herinnering aan mijn tijd op dit oude kantoor, want het is een goede tijd geweest. Het spijt me dat het voorbij is, en ik zal u allemaal missen. Het is heel aardig van u om me zo'n mooi geschenk te willen geven. Hartelijk bedankt... heel hartelijk bedankt.'

Het korte toespraakje met zijn abrupte slot verraste iedereen en er volgde een korte opgelaten stilte voordat meneer Wilson naar Henslip knikte om de deur open te doen. De telefoon begon te rinkelen als een verwend kind dat nijdig is omdat het alleen is gelaten: iemand haastte